

KANGASNIEMEN KUNTA
Tarkastuslautakunta

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2018

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2018

Kunnanvaltuustolle

1. Tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuuston päätöksellä 12.6.2017 § 39 on toimikaudeksi 2017-2020 tarkastuslautakuntaan valittu seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Puheenjohtaja	Varsinainen jäsen Matti Tulla	Varajäsen Jari Särkkä
Varapuheenjohtaja	Juhani Raatikainen	Raija Vinkola
Jäsenet	Marjo Heikkinen-den Arend Petri Pylvänäinen Mervi Savolainen	Mika Laitinen (12.11.2018 alk.) Elina Partanen (12.11.2018 asti) Erkki Paatola Ansa Riikonen

Lautakunnan sihteerinä on toiminut tilintarkastaja Aki Rusanen BDO Audiator Oy:stä.

Toimikauden alussa lautakunta on laatinut arvioinnin nelivuotissuunnitelman koko toimikaudelle.

Vuoden 2018 toiminnan ja talouden käsittelyä varten on lautakunta kokoontunut yhdeksän (9) kertaa. Vuodelle 2018 työohjelman mukaisesti lautakunnan painopistealueina olivat: Alue- ja kiinteistökatseaus, Kuntastrategia ,ESSOTEn siirrettyjen palvelujen kustannuskehitys ja toimivuus, liikuntatoimi, ruoka- ja puhtaustalvet, teknisen toimen hallintopalvelut, kaavoitus ja mittausuomi, henkilöstöhallinto, lukio, rahoitus ja investoinnit. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan talouden kehityksestä ja talousarvion toteutumisesta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia ja tulosityksikköjen toiminnasta vastaavia viranhaltijoita. Valtuuston puheenjohtajiston kanssa oli yhteispalaveri vuoden aikana. Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen. Lisäksi lautakunta on tutustunut urheilukentän peruskorjausinvestointiin ja kunnan yleisiin alueisiin.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta ja käsitellyt tilintarkastuskertomuksen.

Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisyydet.

Uuden 1.6.2017 kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa sidonnaisuusilmoitusten tekoa. Kuntalain 84 §:n mukaan sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Kunnanvaltuusto on saanut sidonnaisuusilmoitukset tietoonsa 17.12.2018 § 41. Lisäksi ilmoitukset ovat nähtävissä kunnan nettisivuilla.

Vuoden 2017 arviointikertomus on käsitelty kunnanvaltuustossa 11.6.2018 § 20. Kertomus on merkitty valtuuston tietoon saatetuksi ja samalla valtuusto päätti pyytää tarkastuslautakunnan esittämät selvitykset kunnanhallitukselta lokakuun 2018 loppuun mennessä. Kunnanvaltuusto on saanut 15.10.2018 § 29 arviointikertomuksessa pyydyt selvitykset. Annetut selvitykset ovat riittävät. Todettakoon, että kunnan nettisivujen uudistaminen on edelleen kesken.

Edellä kuvattujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen vuodelta 2018.

2. Tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2018 tilinpäätös muodostuu yhdestä tilinpäätös –asiakirjasta (toimintakertomus, tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja taseyksikkönä esitetty vesihuolto). Erillisenä raporttina tehdään henkilöstöraportti, mikä ei ole osa varsinaista tilinpäätöstä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä tavoitteita ja niiden toteutumia on selostettu talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Tavoitteiden asettelu pohjautuu kuntastrategia 2017-2021:een.

Valtuustokauden keskeisinä tavoitteina ovat:

Yhteisöllisyys: Kuntalaisten, vapaa-ajan asukkaiden ja sidosryhmien yhteisöllisyys ja aktiivinen osallistuminen

Ympäristö: Viihtyisän ja eläväisen kuntakeskuksen sekä maaseutumaisen asumisen kehittäminen

Yritystoiminta: Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen

Visiona on ”Leikkiviä lapsia Puulan puhtaassa luonnossa”

- Visiomme hyvinvoivasta ja elinvoimaisesta Kangasniemestä vuonna 2025.

Kangasniemi on vuonna 2025 aktiivinen perheisiin panostava kunta, jossa on monipuoliset ja toimivat palvelut. Kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan, virkeistä kylistään ja aktiivisista yrityksistä ja järjestöistään. Kangasniemi tunnetaan puhtaasta luonnostaan ja sen ympärille rakentuvista virkistys- ja harrastusmahdollisuuksista.

Strategisiksi painopisteiksi vuosille 2017-2021 on määritetty:

- Olemme huolehtiva kumppani
- Olemme yhteisöllisen maaseutuasumisen esiinnostaja
- Olemme perheystävällinen palvelutarjoaja

Jokaisella strategiselle painopisteelle on asetettu useita tavoitteita valtuuskauden aikana toteutettavaksi. Samalla on määritelty miten tavoitteen toteutumista arvioidaan ja kenellä on vastuu tavoitteen saavuttamiseksi.

Em. määritteiden lisäksi talousarvio sisältää vastuualueittaiset tuloskortit joissa on määritelty vastuualueittaiset tavoitteet. Samoin tuloskorkeissa on toiminnan laajuutta kuvaavia suorite- ja kustannustietoja.

Tilinpäätösasiakirjoihin ja tehtävälueisiin tutustumisensa perusteella tarkastuslautakunta esittää omassa arviointikertomuksessaan lähinnä niitä asioita, joihin se on yksityiskohtaisemmin tutustunut tai joita sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille toimintakertomuksessa.

Yleistä

Valtiontalouden tasapainottamistoimien vaikutukset ovat jo pitkään heijastuneet voimakkaasti kuntatalouteen. Selvimmin tämä näkyy kuntien valtionosuuksien määrässä. Valtionosuudet ovat pienentyneet valtionosuusleikkausten vuoksi. Lisäksi valtionosuuksien rahamäärä ei seuraa kustannusten todellista muutosta. Talouden taantuma on pitänyt verotulojen kasvun alhaisena. Vasta vuonna 2017 talous kääntyi kuitenkin kasvuun ja tämä näkyy parantuneessa työllisyyskehityksessä ja heijastuu myös verotulokertymiin. Selkeimmin tänä on näkynyt yhteisöverotulojen kehityksessä, mikä on ollut myönteistä. Verotulojen kasvua on yleisemmin tullut vain verotusperusteiden muutosten kautta. Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan kuntatalous vuonna 2018 kehittyi ennakoitua heikompana. Vuoden 2018 tulokseen vaikutti verotulojen tilitysjärjestelmä, jossa vuonna 2018 oikaistiin merkittävästi vuonna 2017 tilitettyjä ansiotuloista kertyneitä veroja.

Vuoden 2018 tilinpäätösennusteen mukaan kaksi kolmasosaa Manner-Suomen kunnista tekee negatiivisen tuloksen. Etelä-Savossakin kuntatalouden yleinen kehitys jäi selvästi ennakoitua heikommaksi. Kangasniemen kunta ei tehnyt tästä poikkeusta.

Kunnan toimintaa muutti merkittävästi vuoden 2017 alusta Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän käytännön toiminnan alkaminen. Kunnan perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelujen järjestäminen siirtyi kuntayhtymän vastuulle. Essoten toiminta muodostaa kunnan käyttötaloudesta n. 58 %. Essoten talouden seurannassa on ollut puutteita ja tämä on vaikeuttanut siten myös kunnan talouden ajantasaista seurantaa.

Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2018 talousarvio pohjautui kuntastrategiaan valtuustokaudelle 2017-2021. Vuoden 2018 tilinpäätöksessä on selvitetty strategisten tavoitteiden toteutumista. Samoin tulokorteilta käy ilmi valtuuston eri palvelualueille esittämät tavoitteet. Valtuustokauden keskeisiä tavoitteita tilinpäätöksessä ei ole laajemmin selvitetty. Lähinnä yritystoiminta koskevan tavoitteen toteutumista on selostettu tilinpäätöksen alun yleistä osassa.

Vastuualue/palvelualue tavoitteet

Palvelualuekohtaisissa tulokorteissa on asetettu erilaisia tavoitteita ja niiden toteutuma on esitetty. Tässä yhteydessä tuodaan esille joitakin huomion arvoisia asioita joita ei muutoin ole arvioitu.

Kunnanhallituksen alaisten toimintojen toimintatulot olivat talousarviossa 1,331 milj.euroa ja toteutuma oli 1,266 milj.euroa. Toimintakulut talousarviossa 26,622 milj.euroa ja toteutuma oli 27,670 milj.euroa. Nettomenot (toimintakate) talousarviossa olivat 25,290 milj.euroa ja toteutuma oli 26,405 milj.euroa. Ylitys tulee sosiaali- ja terveystalouden menoista mitkä nettona ylittivät talousarvion 0,810 milj.euroa vaikka jo vuoden aikana määrärahaa lisättiinkin 0,5 milj.euroa.

Tavoitteena olleen some- ja perinteisten viestimien näkyvyys on kasvanut edellisvuodesta. Yleistä keskustelutilaisuutta kuntalaisen kesken ei järjestetty. **Kunnan nettisivujen käytännön toteutukseen ja sisältöön tulee panostaa riittävästi. Sivujen ulkoasu ja sisältö eivät vastaa nykyaikaista esittämismuotoa. Tänä päivänä nettisivuillakin on merkitystä kuntakuvaa luotaessa.**

Uusia työpaikkojen synty jäi alle tavoitteena olleen 50 ja toteutuma oli 41. Uusia yrityksiä perustettiin 30, mikä oli 10 tavoitetta enemmän. Poistuneiden työpaikkojen ja yritysten määrää ei ole tilastoitu, joten nettomuutokset jäänevät pienemmiksi. Väestön muutossa ei päästy positiiviseen taseeseen vaan jäätin hieman alle. Työttömyysaste oli Etelä-Savon alhaisin ollen 9,4 %.

Sosiaali- ja terveystoimen lähipalvelut säilyivät tavoitteen mukaisesti edellisvuoden tasolla.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisten toimintojen toimintatulot talousarviossa olivat 0,481 milj.euroa ja toteutuma oli 0,522 milj.euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 8,514 milj.euroa ja toteutuma oli 8,519 milj.euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 8,033 milj.euroa ja toteutuma oli 7,997 milj.euroa. Kokonaisuutena sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisissa toiminnoissa toimittiin valtuuston myöntämän talousarvion puitteissa.

Hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet tavoiteasetannan mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena oli lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien teko. Vuoden lopussa suunnitelmia oli laadittu 85 %:lle lapsista.

Opetuksen tavoitteena oli opetuksen järjestäminen laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Tavoitteen toteutumista seurataan opetusryhmien koolla ja tuntikehyksellä. Opetusryhmien koko yläkoulussa koetaan suuriksi opetustiloihin nähden. Toiminnan kustannustehokkuus on toteutunut.

Opetuksen työrauha ja opiskeluolosuhteet vaativat edelleen kehittämistä.

Kirjaston osalla tavoitteena oli kasvattaa kirjastokäyntien määrää. Toteutuma oli n. 53.000 kävijää kunta tavoite oli 80.000 kävijää.

Teknisen lautakunnan alaisten toimintojen toimintatuotot olivat talousarviossa 3,467 milj.euroa ja toteutuma oli 3,519 milj.euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 4,632 milj.euroa ja toteutuma oli 4,475 milj.euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 1,165 milj.euroa ja toteutuma oli 0,956 milj.euroa. Teknisen lautakunnan alaisissa toiminnoissa toimittiin kokonaisuutena määrärahojen osalta talousarvion puitteissa. Yksittäisten tuloyksikköjen menomäärärahoissa ei tapahtunut ylityksiä.

Kiinteistöveroprojekti on edennyt ja kartoitustyötä on tehty vuoden 2018 lopussa on 25 % kiinteistöistä. Tavoitteena on vuoden 2023 loppuun mennessä saada kaikki kiinteistöt kartoitetuksi.

Kiinteistöjen PTS on tehty vasta kahden kiinteistön osalta. **Kiinteistömassan hallitsemiseksi PTS:n tekoa tulee nopeuttaa.**

Ruokapalveluiden tavoitteena oli vastuulliset elintarvikehankinnat, jossa kotimaisuusaste on 85 %. Toteutuma oli 83 %.

Lupapalveluissa tavoitteena oli sähköisen lupapalvelun kattavuus. Tavoitteena oli, että 60 % rakennus- ja toimenpideluvista haetaan sähköisesti. Toteutuma oli jopa 78 %.

Toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta voidaan seurata tuotettujen palvelujen yksikkökustannusten kautta. Nyt talousarviossa ja tilinpäätöksessä on niukahkosti eri toimintojen suorittekustannuksia (yksikköhintoja) ja ylipäättään suoritettietoja.

3. Toiminnan arviointi

Toimintavuoden aikana tarkastuslautakunta on tutustunut tarkastussuunnitelman mukaisesti yksityiskohtaisemmin joihinkin yksittäisiin toimintoihin. Tämän perusteella tarkastuslautakunta toteaa seuraavaa:

Kuntastrategia

Kunnan strategia tulee konkretisoida hallinnonaloille käytännön toiminnaksi. Vuotuisilla talousarvioilla tulee olla selkeä yhteys hyväksytyyn strategiaan. Strategiassa on selkeästi luonteensa mukaisesti hyvinkin tavoitteellisia tavoitteita, mutta nämä ohjaavat kuitenkin toiminnan suuntaa.

Talousarviovuoden aikana oli jo näköpiirissä, että Essoten menot tulevat ylittymään. Samoin verotulojen kertymään liittyi epävarmuutta. Omassa talousarviossa tasapainotusvarat ovat pienet, koska asiakaspalveluiden ostoina tulee määräävä osa kustannuksista. Siitä huolimatta kunnan omassakin toiminnassa on toimittava mahdollisimman taloudellisesti. **Vuoden 2019 aikana taloutta on seurattava ajantasaisesti jotta voidaan reagoida mahdolliseen talouden kielteiseen kehitykseen. Kunnan talous ei kestä kovinkaan montaa alijäämäistä toimintavuotta.**

Sote-toiminnot

Kangasniemen kunnan sote-toimintojen taso keskimäärin on pysynyt ennallaan. Palvelutaso kuntalaisten ja kesäasukkaiden taholta koetaan jopa hyväksi. Yksittäisissä alueen kehittämistoimissa on saatu aikaan positiivista kehitystä. Tukitoiminnoissa on ilmennyt jäykkyyttä ja sitä kautta tulee tarpeettomasti kustannuksia. Kotisairaaloimintaa voisi edelleen kehittää. Tehostetun palveluasumisen paikkojen määrää ei tulisi alentaa kunnassa ellei samalla voida turvata korvaava hoito. Toiminnasta saatavan tilastotiedon saannissa on viiveitä. Samoin todellisten kustannusten kertymää on talousarviovuoden aikana vaikea ennakoita. Vuoden aikana maksetaan vain tasasuuruksia ennakoita.

Henkilöstöhallinto

Kunnan henkilöstömäärät puolittuivat sote-toimintojen siirryttyä ESSOTELLE vuoden 2017 alussa. Henkilöstöhallinnolle tämä on uusi tilanne. Henkilöstöhallinnossa on selkeä kehittämisen tarve. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat ovat valmisteilla. Samassa yhteydessä on päivitettävä henkilöstöpoliittiset tavoitteet ja periaatteet. Yhteistyö työterveydenhuollon kanssa on tärkeää. Henkilöstön eläköityminen on maltillista tulevina vuosina. Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus on kohtuullisen hyvä.

Lukio

Lukion toiminnalliset tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti. Talouden osalta määrärahat lievästi ylittyivät lähinnä budjettivirheen vuoksi. Lukion oppimistulokset ovat kohtuullisen hyvät. Tosin vuosittaista vaihtelua on paljonkin. Jatko-opintoihin sijoittuminen on hyvällä tasolla, painottuen suurelta osin ammattikorkeakouluihin. Opintonsa keskeyttäneiden määrä on vähäinen. Kunnan kehittämisen kannalta lukion olemassa olo on tärkeää. Lukion olemassa oloa puolustaa hyvin myös peruskoulun yläasteen opettajarekrytoinnin helpottaminen. Yhteisille opettajille saadaan paremmin järjestettyä riittävät tunnit. Lukiotoiminnan kehittämisessä on nyt aktiivinen ote. Lukion monipuolisuuden ja oppilasmäärän säilyttämiseksi yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa tulee kehittää ja lisätä. Etäopiskelumahdollisuuksia tulisi edistää. Samoin yhteistyö kansalaisopiston kanssa on tärkeää. Sähköinen yo-kirjoitus on toiminut hyvin. Jonkin

verran ongelmia on aiheutunut siitä, että kirjoituksia joudutaan järjestämään useassa eri tilassa. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on toimiva.

Liikuntapalvelut

Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet. Liikuntapaikkojen käytettävyyden on säilynyt hyvänä ja kävijämäärät olivat tavoitteen mukaiset. Talousarvion määrärahat ovat vähäisessä määrin ylittyneet budjetoituvirheen vuoksi. Kunnan tarjoamat liikuntamahdollisuudet ovat hyvät. Kunta järjestää omana toimintana erityisesti erityisryhmille liikuntamahdollisuuksia. Lasten liikunnasta vastaa pääsääntöisesti urheiluseurat. Yläkoulun kanssa on yhteistyötä liikunnan järjestämisessä. Uimakoulu jäi pitämättä kesällä koska ei ollut saatavissa uimaopettajaa. Liikuntatoimen omaa tulonkantoa on kuntosalin ja jäähallin osalta. Muu tulonkanto menee tekniselle toimelle. Urheiluseuroille jaettavien avustusten määrä on pysynyt vuosia ennallaan. Liikuntatoimen yhteistoiminta muiden hallintokuntien, seurojen ja yhdistysten kanssa on laajaa. Ilman yhteistyötä ei voida ylläpitää laajaa ja monipuolista toimintaa kunnassa. Lähivuosien tärkeimpinä investointitarpeita ovat huoltorakennuksen saneeraus ja kuntosalan pohjan kunnostus. Liikuntapaikkahoitajien siirtyminen takaisin liikuntatoimen alle on osoittautunut hyväksi siirroksi. Liikuntapaikkojen hoidon kannalta henkilöresurssien riittävyys on kiinnitettävä huomiota. Resurssoinnissa on otettava huomioon myös muiden hallintokuntien käytössä olevat resurssit. Hankerahoituksen mahdollisuuksia on käytettävä hyväksi resurssien hankinnassa.

Teknisen toimen hallinto

Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet. Kiinteistöveroprojekti on edennyt ja kartoitustyötä on tehty vuoden 2018 lopussa on 25 % kiinteistöistä. Tavoitteena on vuoden 2023 loppuun mennessä saada kaikki kiinteistöt kartoitetuksi. Kiinteistöveroprojekti tulee lisäämään kiinteistöverotulon määrätymisen pohjaa. Kuluvaan vuoden määrärahat olivat riittävät tekniselle sektorille, vaikka viideksi vuodeksi kilpailutetun alueurakan hinta olikin odotettua kalliimpi. Teknisen toimen henkilöstö on ilmeisen riittävä nykytasolla. **Investointimenoja ei tule käsitellä selkeitä käyttöomaisuuden korjausmenoja. Käyttötaloudessa on oltava riittävä määräraha pakollisiin kunnossapitomenoihin.** Koulukeskuksen takuuajan korjaukset on osittain tehty, mutta esim. liikuntasalin lattia vaatii vielä tarkempia selvityksiä samoin katsomon kaiteitten toimivuus.

Maankäyttö

Kaavoituksen taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet valtuuston hyväksymän talousarvion mukaisesti. Nykyinen yleiskaava on edelleen toimiva ja asemakaavoitusta on voitu johdonmukaisesti toteuttaa sen pohjalta. Kunnalla on riittävästi kaavoitettua maata sekä asumis- että teolliseen rakentamiseen. Asuntorakentamiseen tarvittaisiin lisää lähinnä omarantaisia tontteja. Kunnan tonttivaranto on kokonaisuudessaan hyvä ja välitöntä maanhankinta tarvetta ei ole. Yksityistielaki muuttuu vuoden 2019 alussa ja se poistaa kuntien tielautakuntien tarpeen. Kunnan yksityisteiden avustusperusteet ovat ajantasalla. Tiekuntia on kannustettu perusparannusten tekoon.

Ruoka- ja puhtauspalvelut

Ruoka- ja puhtauspalvelut ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti toiminut jokseenkin valtuuston hyväksymien tavoitteiden mukaisesti. Ruokapalveluiden tavoitteena oli vastuulliset elintarvikehankinnat, jossa kotimaisuusaste on 85 %. Toteutuma oli 83 %.

Kankaisten koulukeskuksessa on ajanmukaiset valmistustilat. Keittiö on sydänmerkki keittiö, mikä velvoittaa kiinnittämään huomiota suolan, rasvan ja kuidun määrään. Asiakastyytyväisyyttä seurataan säännöllisesti. Kyselyjen perusteella tyytyväisyys ruokapalveluihin on ollut hyvä. Poikkeusolot on otettu toiminnassa huomioon. Yksikössä on poikkeuksellisen vähän sairaspöissaoloja. Ruokapalveluissa paikallisuuden osuus on merkittävästi esillä. Rajoittavana tekijänä on tuotteilta vaadittava esikäsittely, koska omia tiloja ole. Ruuan kotimaisuusaste on korkea. Siivouspalvelut ovat toimivat ja kustannustaso on kohtuullinen. Siivousmitoitukset on tehty ajantasaisesti.

Kunnallistekninen rakentaminen

Lapaskankaan Takojantien rakentaminen on tehtävä heti. Kunnan ja urakoitsijan välinen kiistatilanne ei saa viivyttää enää nykyistä enemmän rakentamisen loppuun saattamista. Tällä rakentamisella varmistetaan teollisuustonttien saatavuus kunnassa. Em. asiasta on lähetetty kunnan tekniselle lautakunnalle ja kunnanhallitukselle kirjelmä.

Kunnan keskustaajaman urheilualue on asianmukaisessa kunnossa urheilukentän saneerauksen jälkeen.

Torialueen kehittämisellä saadaan parannettua torin yleisilmettä.

Henkilöstö

Henkilöstöön liittyviä asioita selostetaan tarkemmin erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa. Kunnan kokonaishenkilöstön määrä aleni hieman edellisvuodesta ja oli 177 (ed.v.182). Kunnan henkilöstömäärä aleni nykyiselle tasolle sote-henkilöstön siirryttyä ESSOTEn palvelukseen vuoden 2017 alussa.

Henkilöstön sairauspoissaolot vaihtelevat vuosittain. Sairaspäivien määrä oli 1619 päivää (ed.v. 2.853 kalenteripäivää). Henkilöä kohden sairaspäivien määrä on n. 9,1 päivää/vuosi (ev.v.16,1). Sairaspäivien määrä aleni olennaisesti edellisvuodesta. Sairaspäivien aiheuttama todellinen kustannus on riippuvainen siitä, minkä verran sijaisia tarvitaan poissaolojen paikkaajaksi. Työhyvinvoinnin painopisteenä oli edellisten vuosien tapaan omaehtoisen liikunnan lisääminen. Kunta tukee henkilöstön osallistumista liikunta- ja kulttuuritapahtumiin.

4. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kunnan talouden keskeisiä tunnuslukuja: (1000 euroa)

Kunnan tuloslaskelma on nyt vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden koska ESSOTEn toiminnot sisältyvät molempiin vuosiin.

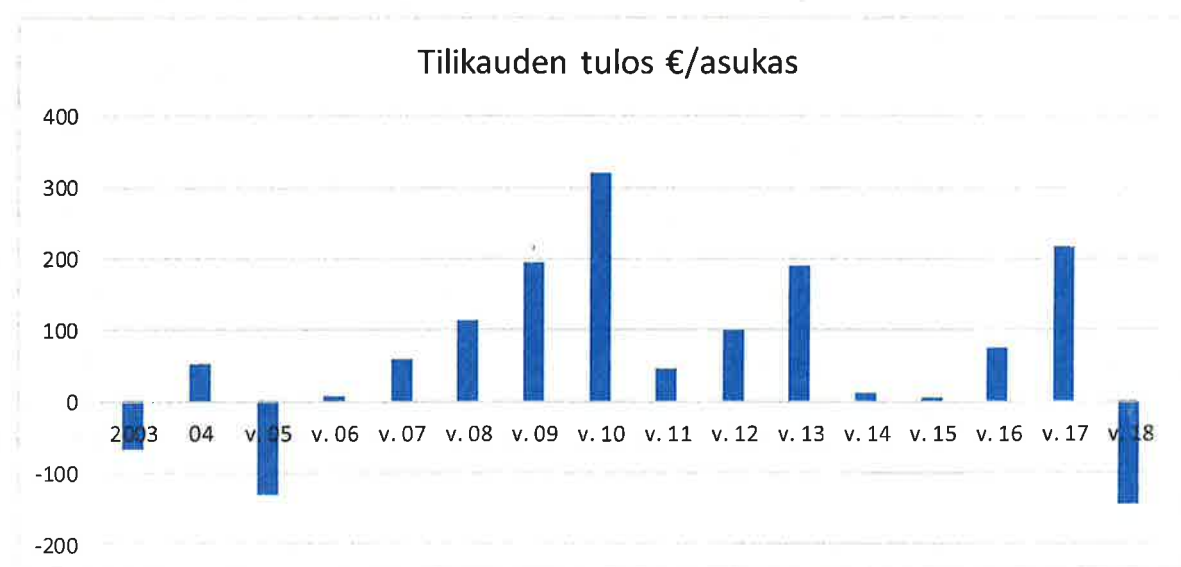
	2018	2017	Muutos %	Muutos €
Toimintatuotot	2 946	2 951	-0,02	-5
Henkilöstökulut	7 871	8 036	-2,1	-165
Palvelujen ostot	-27 547	-26 487	4,0	1.060
Aineet ja tarvikkeet	-1 391	-1 391	0	0
Avustukset	-850	-1 009	-15,8	-159
Muut toimintakulut	-641	-595	7,7	46
Toimintakulut yhteensä	-38 303	-37 520	2,1	783
Toimintakate	-35 357	-34 569	2,3	788
Verotulot	18 063	18 684	-3,3	-621
Valtionosuudet	18 115	18 676	-3,0	-561
Rahoitustuotot ja -kulut	64	168	-61,9	-104

Vuosikate	886	2 959	-70,1	-2.073
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 669	-1 757	-5,0	-88
Tilikauden tulos	-782	1 202	yli 100	-1.984
Tilikauden yli/- alijäämä	-782	1 202	yli 100	-1,984

Ulkoiset toimintatulot pysyivät jokseenkin edellisen vuoden tasossa. Toimintamenot kasvoivat 0,783 milj.euroa. Toimintakate heikkeni 0,783 milj.euroa eli 2,1 %. Verotulot alenivat edelliseen vuoteen nähden 0,621 milj.euroa ja valtionosuudet alenivat edellisvuodesta 0,560 milj.euroa. Yhteenlaskettuna verotulojen ja valtionosuuksien muutos oli 1,181 milj.euroa. Verotulojen ja valtionosuuksien alentumisen ja toimintakatteen heikkenemisen kautta kunnan talous heikkeni n. 1,96 milj.euroa. Tästä verotulojen tilitysmenettely aiheutti n. 0,6 milj.euroa. Vastaavasti edellisen vuoden tulos oli tuon verran parempi.

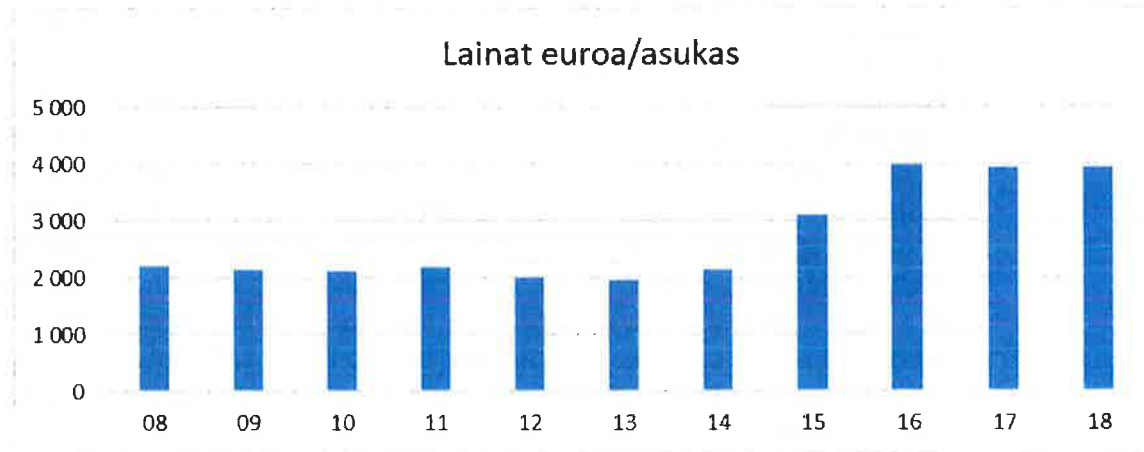
Vuosikate oli 0,887 milj.euroa (ed.v. 2,960 milj.euroa). Tilikauden tulokseksi ja alijäämäksi jäi 0,782 milj.euroa (ed.v. 1,202 milj.euroa). Toteutunut vuosikate ja alijäämä olivat selvästi heikompia kuin mitä varsinaisessa talousarviossa ennakoitiin. Talousarvion muutosten jälkeen tilikauden tulostavoite oli alijäämää 0,46 milj.euroa.

Kunnan tilikauden tuloksen kehitys vuosina 2005-2018 €/asukas on seuraavassa:

Omavaraisuusaste oli 48,7 % (ed. v. 49,6%). Omavaraisuusaste on n. 10 % alle maan keskitason. Lainakanta oli 21,350 milj.euroa ja asukasta kohden lainaa oli vuoden lopussa 3.935 euroa (ed.v. 3.934 euroa). Lainamäärä on noin 800 euroa yli koko maan kuntien keskiarvosta. Lainamäärä aleni alhaisen investointitoiminnan ja Kankaisten koulun jälkirahoitteisen valtionosuuden tuloutuksen myötä. Koulun rakentamiseen saadaan valtionosuus jälkirahoitteisena ja tätä saamista on nyt 3,2 milj.euroa. Varsinaisia lainasaamisia oli vuoden lopussa 1,4 milj.euroa. Lainasaamisten määrä on hieman alentunut. Taseessa pitkäaikaisten lainojen osuus on 54 % ja lyhytaikaisten lainojen osuus 46 %.

Kunnan lainamäärä euroa/asukas on kehittynyt seuraavasti:

Tytäryhtiöiden puolesta taattujen lainojen määrä oli n. 4,109 milj.euroa. Muiden puolesta annettuja takauksia oli 1,709 milj.euroa. Takausvastuiden määrä on yhteensä 5,818 milj.euroa. Vastuiden määrä aleni edellisvuodesta sekä konsernitakausten että muiden osalta.

Tilinpäätös sisältää täydellisen konsernitilinpäätöksen. Konserni koostuu 4:stä tytäryhtiöstä ja 4:stä kuntayhtymästä. Konsernin tulos on alijäämäinen 0,878 milj.euroa ja kertynyttä alijäämää on konsernitaseessa 0,907 milj.euroa. Konsernin tulos tulee konserniyhteisöjen tuloksesta. Konsernitaseen loppusumma on 56,421 milj.euroa. Konsernitasetta kasvattaa kunnan vuokrataloyhtiö, yhtiötetty kunnantalo ja teollisuustaloyhtiö sekä kuntayhtymät. Kuntakonsernin lainakanta oli 30,405 milj.euroa. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta. Aasukasta kohden konsernilainat ovat 5.605 euroa (ed. v. 5.446 euroa). Konsernin lainamäärä on vielä n. 500 euroa/asukas alle maan keskiarvon. Kunnan konsernille asettamat tavoitteet liittyivät lähinnä vuokra-asuntoihin. Kunnan vuokratalojen käyttöaste oli toimintavuonna edelleen heikohko. Kunnan vuokra-asunnot on oltava olennainen osa kunnan kiinteistöstrategiaa. Tilatarkasteluissa on aina oltava mukana kaikki konserniin kuuluvat kiinteistöt. **Tarvittaessa nykyisiä vuokra-asuntoja on myös purettava tai sitten mahdollinen liikakapasiteetti tulee myydä.** Yhden talon osalta päädyttiinkin myyntiin.

Arviointimenettely

Uuden kuntalain mukaan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos seuraavat raja-arvot täyttyvät:

Mittari	Raja-arvo	Kunta
Alijäämä konsernissa €/asukas	yli -1000 €	-167 €
Konsernin vuosikate €/asukas	neg.	163
Tulovero-%	n. 20,86	20,75
Konsernilainat €/asukas	n. 9.000	5.605
Konsernin suht. velkaant. %	väh. 50 %	61 %

Uuden kuntalain mukaiset arviointimenettelyn kriteeri täyttyy vain konsernin suhteellisen velkaantuneisuuden osalta. Uuden kuntalain mukaisia kriteerejä sovelletaan vuonna 2020.

Talousarvion toteutuminen

Käyttötalouden määrärahojen sitovuustaso on vastualueen bruttomenot ja -tulot. Talousarviossa menomäärärahat olivat 40,321 milj.euroa. Talousarvion toteutuma oli 40,719 milj.euroa. Toteutuneet menot ylittivät talousarvion 0,397 milj.euroa. Talousarviossa tulomäärärahoja oli 5,333 milj.euroa ja toteutuma oli 5,362 milj.euroa. Tulot ylittivät talousarvion 0,029 milj.euroa. Nettona (toimintakate) käyttötalous toteutui 0,368 milj.euroa talousarviota suurempana. Nettona tulos heikkeni asiakaspalvelujen ostojen vuoksi.

Käyttötalouden yksittäisten määrärahojen ylityksiä oli 0,7 milj.euroa. Määrärahojen ylitys painottui sosiaali- ja terveystalouteen. Määrärahojen alitukset ei merkittävässä määrin syntynyt. Tulojen alitukset ja ylitykset kompensoivat toisensa. Merkittäviä yksittäisiä poikkeuksellisia erä ei tilinpäätös sisältänyt.

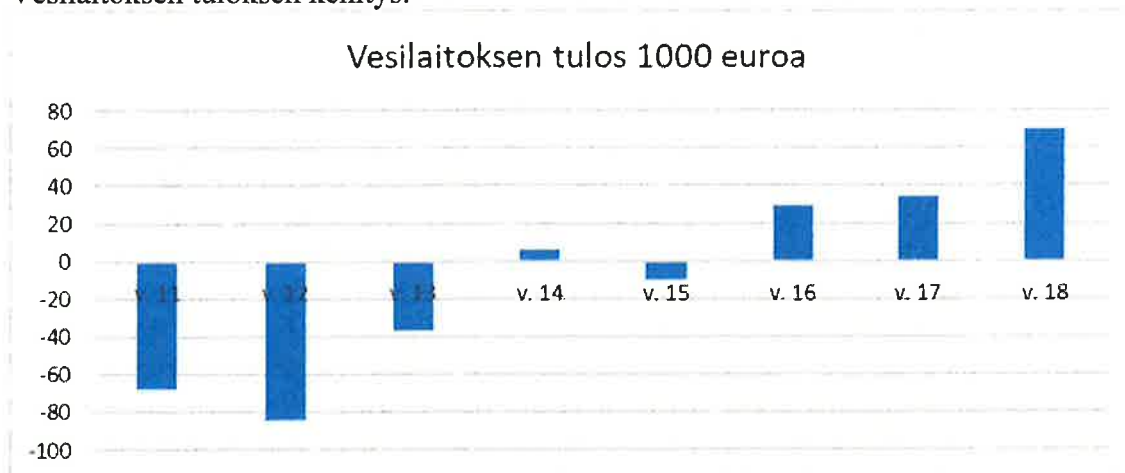
Kunnan investointien budjetoitu määrä oli 3,013 milj.euroa. Toteutuneet investoinnit olivat 1,743 milj.euroa. Talousarviossa investointituloja ennakoitiin kertyvän 0,260 milj.euroa ja toteutuma oli 0,094 milj.euroa. Investointien nettomenoksi jäi 1,648 milj.euroa. Investointeihin varatuista määrärahoista käytettiin vain 57 %. Investointimäärärahojen ylityksiä ei juurikaan ollut.

Vesilaitos

Kirjanpidossa vesilaitos on nyt ensimmäistä vuotta kirjanpidossa taseyksikkönä.

Vesilaitoksen tulos on 70.238,18 euroa ylijäämäinen (ed. v. 34.018,40 euroa). Tulokseen ei sisälly kunnan jäännöspääoman korkoa. Laitoksen liikevaihto kasvoi 3,3 %. Kustannuksissa ei ollut olennaisia muutoksia edelliseen vuoteen nähden, lähinnä henkilöstökulut kasvoivat mutta palvelujen ostot vähenivät. Laitoksen myymän veden määrä 214.564 m³ (ed.v. 201.091 m³) ja se kasvoi 6,7 %. Laskutetun jäteveden määrä oli 149.979 m³. Tilinpäätöksessä ei kerrota käsitellyn jäteveden määrää. Aikaisempina vuosina käsitellyn jäteveden määrä on ollut suuri suhteessa myytyyn vesimäärään. Vesilaitoksen kustannuksista n. 32 % muodostuu poistoista. Peruspääomalle ei makseta sisäistä korkoa. Vesilaitoksen osalta tulee selvittää tarkemmin lähivuosien investointitarpeet.

Vesilaitoksen tuloksen kehitys:

5. Yhteenveto

Vuoden 2018 tilinpäätös on tulokseltaan toteutunut tyydyttävästi vaikka se päättyikin alijäämäiseksi. Tulosta heikensi selvästi vuoden 2017 verotuksen toteutuminen ja siihen liittynyt n. 0,6 milj.euron verotuloennakkojen takaisinperintä. Tämä näkyi edellisellä vuonna tulosta parantavana tekijänä. Toinen merkittävä tulosta heikentävä tekijä oli Essoten laskutuksen kasvu oli 1,1 milj.euroa eli 4,5 %. Muutoin talousarvio toteutui hyvin. Talousarviovuoden aikana myönnettiin Essoten menoihin 0,5 milj.euron lisämääräraha, mutta tämä ei riittänyt toiminnan lopullisiin menoihin, vaan talousarviomäärärahan ylitystä tuli vielä n. 0,8 milj.euroa. Toiminnallisesti Essote on turvannut palvelut edellisen vuoden tasoisena. **Essoten menojen kasvu tulee selvittää tarkemmin. Johtuiko menojen kasvu palvelujen lisääntyneestä käytöstä vai toiminnan yleisestä kustannusten kasvusta.**

Kunnan talous on edelleen tasapainossa, vaikka nyt toteutuikin alijäämäinen tilinpäätös. Ylijäämää on kertynyt yhteensä 5,980 milj.euroa. Asukasta kohden tämä on 1102 euroa/asukas. Kertynyt ylijäämä muodostaa jo hyvän puskurin mahdollisesti heikommillekin toimintavuosille. Kunnan asukaskohtainen lainamäärä on n. 800 euroa/asukas yli maan keskitason. Nykyisellä korkotasolla lainan pitäminen ei ole kallista, mutta se sisältää riskiä. Kunnan investointitahti pitäisi pystyä toteuttamaan siten, että lisävelkaantumiselta vältytään. Jälkirahoituksena tuleva koulurakentamisen valtionosuus tulee käyttää sellaisenaan lainojen lyhennyksiin. Tulevina vuosina kunnan taloudellista kantokykyä arvioidaan myös konsernin näkökulmasta. Konsernitason kunnan talous on kohtuullisessa kunnossa. Konsernialijäämää ei ole merkittävä.

Kunnan strategia on vahvistettu vuosiksi 2017-2021. Strategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarvion kautta. Vuoden 2018 talousarvio on valmisteltu osin strategian valmistelun yhteydessä. Talousarvion tavoitteita ei kaikilta osin ole vielä johdettu strategiasta. Strategiset tavoitteet ovat pitemmän aikavälin tavoitteita. Tulevissa talousarvioissa ja tilinpäätöksissä strategian toteutuminen tulee paremmin konkretisoitumaan. **Toiminnallisen tehokkuuden mittaamista kertovaa suorite- ja kustannustietoa tulisi esittää nyt laajemmin sekä talousarviossa että tilinpäätöksessä.**

Kuntataloudelle valtiontalouden kehitys on jatkuva epävarmuustekijä. Valtiontalouden tasapainottaminen heijastuu lähes poikkeuksetta kuntien valtionosuuksiin tai kuntien velvollisuuksiin tehtävin hoidossa. Talouden myönteinen kehitys helpottaa myös kuntatalouden kehitystä. Välittömästi tänä näkyy verotulojen kertymässä ja myös paineena leikata kuntien valtionosuuksia.

Aleneva väestön määrä johtaa siihen, että palvelujen tuottamista joudutaan jatkuvasti sopeuttamaan talouden realiteetteihin. Valtakunnallinen sote- ja maakuntahallinnon uudistus ei toteutunut. Tuleva hallitus jatkane uudistuksen läpivientiä jossakin muodossa. Palvelujen tuotantoa halutaan yleisesti suuremmille yksiköille. Mitä se käytännössä vaikuttaa kunnan toimintaan selviää sen jälkeen kun seuraavan hallituksen hallitusohjelma on valmistunut. Muutoksia voidaan olettaa tulevan nykytilanteeseen.

Askeleena sote-toimintojen siirtoon maakunnalle tai jollekin vastaavalle organisaatiolle oli vuoden 2017 alussa perustettu ESSOTE. Kunnan peruspalvelujen järjestäminen siirrettiin vuoden alusta em. organisaatiolle. Kunta vastaa vain käyttämiensä palvelujen mukaisesti rahoituksesta. **Jatkossa merkittävimmät riskit kohdistunevat kunnan sote-käytössä olevaan kiinteistökantaa.** Minkälainen vastuu pitemmän päälle kunnalle jää em. kiinteistöistä. Vuoden 2019 alkupuolella kunta onkin myynyt yhden sote-toimintojen käytössä olleen kiinteistön yksityiselle palveluja tuottavalle yritykselle.

Kunnan väkiluvun pysyttäminen nykyisellään tai sen kasvattaminen on edelleenkin yksi tärkeimmistä kunnan tavoitteista. Vähenevällä asukasmäärällä on vaikea rahoittaa väestön ikääntymisen mukanaan tuomia kustannuksia.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan taloutta on kokonaisuudessaan hoidettu valtuuston päätösten mukaisesti. Talousarvion toteutumaa on seurattu ajantasaisesti. Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet on saavutettu olennaisimmilta osilta.

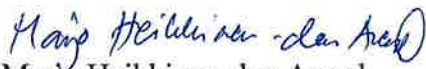
Kangasniemellä 15 päivänä toukokuuta 2019

Matti Tulla
Puheenjohtaja

Juhani Raatikainen
Varapuheenjohtaja

Marjo Heikkinen-den Arend

Petri Pylvänäinen

Mervi Savolainen

